PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

TRST, torek, 17. julija 1945 - Leto I. štev. 55

Uredništvo in uprava, Piazza Carlo Goldoni št. 1-I
Telefon št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo.

Cena 2.- liri

Za ljudsko pravdo

V zvezi s ukinitvijo narodnih sodišč in s pojasnili v «Glasu zaveznikov» dne 11. julija 1945, so se zglasili predstavniki tiska pri dr. Pucu Borisu, predsedniku Višjega narodnega sodišča za Slovensko Primorje, ki jim je na njihova vprašanja dal naslednja posjasnila.

Ali je točno, da je vas g. podpolkovnik Dawson obvestil o odločitvah AMG-ta, kot je javil «Glas zaveznikov»?

Da, g. podpolkovnik Dawson je v resnici pozval mene kot predstavnika sodstva za celo pokrajino, dr. Ferfoljo Josipa, kot predstavnika sodstva za mesto Trst, in Venturinija Franca, kot predsednika okrožnega narodnega sodišča za Tržaško okrožje, in nas obvestil o odločitvah AMG-ja v glavnem v tem smislu, kot je priobčeno v dnevniku «Glas zaveznikov».

Ali nam tov. predsednik, lahko poveste, kako gledate na odločitev AMG-ja, da se ukinejo naša narodna sodišča in, ali je bil vam sporočen tudi razlog, ki je napotil okupacijsko oblast do te odločitve?

Smatram, da je ta odločitev AMG-ja nepravilna ne samo iz vidika mednarodnega prava, temveč tudi iz vidika najosnovnejših načel demokracije. Vzpostavitev sodišč po stanju z dne 8. septembra 1943 pomeni nasilno vzpostavitev one sodne oblasti, ki je prav istega dne z narodno vstajo vsega primorskega ljudstva prenehala delovati. Predstavniki te oblasti so tedaj pobegnili in stara sodišča v Bovcu, Kobaridu, Kanalu in Komnu vkljub prizadevanju nacifašistov niso mogla biti vzpostavljena do današnje odločitve AMG-ja. Ostala sodišča so sicer bila formalno vzpostavljena, vendar niso poslovala. Edina izjema so bila sodišča v Trstu in Gorici, ki so delovala v zelo skrčenem obsegu mestnih mej. Povsod drugod so obstojala narodna sodišča, ki jih je ljudstvo svobodno izvolilo. Razlog, ki je napotil okupacijsko oblast tega koraka, nam do danes ni še nihče sporočil.

V čem vidite, tov. predsednik, da je podana nepravilnost po mednarodnem pravu?

Na podlagi čl. 43 haaškega dogovora z dne 18. oktobra 1907 mora okupant skrbeti, da vzpostavi javni red ter socijalno in gospodarsko življenje, upostevajoč pri tem zakone, ki veljajo v deželi. Ko je AMG zasedla ozemlje zapadno od modre črte, je našla vzpostavljen popolen red. Prav tako je bilo socijalno in gospodarsko življenje na najboljši poti k popolni normalizaciji. Vse to po zaslugi naše narodne oblasti. Vzpostavljen je bil tudi pravni red. V skladu z ustreznimi odloki PNOO-ja, pa tudi dejanskega priznavanja s strani naše narodne oblasti, je bila v veljavi stara italijanska zakonodaja, v kolikor ni nasprotovala pridobitvam narodno osvobodilne borbe, to se pravi: izčiščena vsega fašističnega duha in navlake. Kot subsidiarno pravo se je še za časa delovanja narodnih sodišč med narodno osvobodilno borbo uveljavil stari avstrijski obči državljanski zakonik iz leta 1811, ki je bil še vedno zakoreninjen v pravni miselnosti tukajšnega prebivalstva, saj je bil v veljavi preko sto let do leta 1929. Kjer so vkljub temu nastale vrzeli, so naša narodna sodišča sodila po pravni zavesti ljudstva, temelječega na običajih in socialno etičnih načelih, izklesanih v času narodno osvobodilne borbe. Bojno geslo našega ljudstva «Boj za staro pravdo» ni fraza, temveč je geslo, ki je zgodovinsko utemeljeno že iz dobe tolminskih puntarjev.

Ko so torej zavezniki okupirali to ozemlje, bi morali v smislu mednarodnega prava respektirati pravni red in sodno oblast, ki so jo ob svojem prihodu našli v tej deželi. Pravni red, sem ga vam opisal, ni bil nasilno postavljen od nikogar, temveč je nastal sam po svobodni volji vsega tukajšnjega prebivalstva tako italijanskega kakor tudi slovenskega. Nastal je kot reakcija napram fašističnemu pravnemu redu, pod katerim je ječalo tukajšnje ljudstvo skoro 25 let.

Podpolkovnik Dawson pravi, da je smešno trditi, da bi bila zakonodaja, veljajoča 8. septembra 1943, fašistična. Kaj pravite k temu, tov. predsednik?

Na to vprašanje je težko odgovoriti, da ne bi postavil kategorične nasprotne trditve. To zakonodajo so fašisti sami nazivali s ponosom «i codici fascisti» ter je v glavnem nastala v dobi največjega razmaha fašizma. Primerjava z angleškimi sodišči iz dobe Cromwella je radi tega neumestna. G. podpolkovnik očividno ne ve, da smo ta sodišča in tudi zakonodajo čutili na svoji lastni koži. Prav ta zakonodaja nas je izgnala po celem svetu in prav ta zakonodaja je tudi v nemali meri vzrok naši borbi, ki smo jo vodili na strani zaveznikov.

Kakor izgleda, namerava AMG investi v postlovanju pred sodišči neke posebnosti, ki naj bi zajamčile objektivnost sodb?

Sodišča, katerih sestav sili že v naprej predvidevati možnost pristranosti in je zato potrebno postaviti posebne kavtele, bodo slabo izpolnjevala eno izmed glavnih načel te vojne, kakor pravi g. podpolkovnik, da mora biti poštena in nepristranska justica za vse. Naša narodna sodišča bi takih kavtel ne rabila. O načinu, kako namerava AMG rešiti vprašanje slovenskih sodnikov, mislim, da ni umestno, da sploh kaj govorim. Še v stvari Avstriji, ki jo je pobrala že prejšnja svetovna vojna, je bilo to vprašanje demokratičnejše rešeno.

Iz omenjenega članka tudi ni jasno, ali bo slovenski človek lahko v svojem materinem jeziku iskal pravice pred sodiščem in ali bo smel pred sodnikom slovensko razpravljati?

Tudi g. podpolkovnik nam ni mogel povedati tozadevno ničesar. Članek v «Glasu zaveznikov» nosi naslov «Ustanovitev slovenskih sodišč». Iz tega bi človek logično sklepal, da bo slovenščina na teh sodiščih najmanj enakopravna z italijanščino. Kajti slovenskih sodišč brez slovenskega jezika si ne moremo predstavljati. Če bi temu ne bilo tako, potem mislim, da bi bilo razočaranje popolno, ne samo med Slovenci, temveč prav tako med vsemi onimi Italijani, ki pošteno stremijo za bratskim sodelovanjem vseh Slovencev in Italijanov, ki je že prišlo tako lepo do izraza, ko smo še v gorah skupno krvaveli za našo veliko stvar, za popolno uničenje fašizma.

Kongres OF v Ljubljani

V slavnostnem razpoloženju slovenske prestolnice si je narodno osvobodilno gibanje začrtalo nove naloge in izvolilo svoje vodstvo

Ljubljana, 16. s. d. — Včeraj in danes je bil v Ljubljani I. kongres Osvobodilne fronte Slovenije. Včeraj dopoldne je bil v sredi bohotne tivolske narave svečano otvorjen. Navzoči so bili delegati iz vse Slovenije in tudi iz še vedno nesvobodne Koroške in Primorske. Uvodno besedo je imel predsednik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte tovariš Josip Vidmar. Sledili so pozdravi in govori delegatov in gostov, izmed katerih povzemamo nekatere v našem današnjem poročilu.

Popoldne ob 15. uri je govoril o mednarodnem in notranjepolitičnem položaju in o zgodovinskem mestu Osvobodilne fronte tov. Edvard Kardelj, podpredsednik Izvršnega odbora OF in podpredsednik zvezne vlade DFJ. Sledila je daljša diskusija o referatu. Zvečer ob 21. uri so bile kongresne kulturne prireditve.

Danes se je kongres nadaljeval že na vse zgodaj s poročilom o delu Osvobodilne fronte in o njenih konkretnih nalogah. Referata je podal tovariš sekretar Izvršnega odbora OF in predsednik Narodne vlade Slovenije tovariš Boris Kidrič. Po referatu je sledila diskusija.

Popoldne ob 15. uri je govoril tovariš dr. Marjan Brecelj, organizacijski tajnik Izvršnega odbora OF in podpredsednik Narodne vlade Slovenije o razširitvi temeljnih točk Osvobodilne fronte Slovenije. Po diskusiji, ki je sledila, je podal referat o statutu Osvobodilne fronte tov. Zoran Polič, član Izvršnega odbora OF in notranji minister Narodne vlade Slovenije. Nato so bile volitve glavnega odbora Osvobodilne fronte Slovenije, Izvršnega odbora, in v tajništva. Izvoljeni so bili tudi delegati za kongres Jugoslovanske narodne osvobodilne fronte. Izdan je bil proglas Osvobodilne fronte Slovenije. Predsednik tov. Josip Vidmar je zaključil kongres.

Govore tovariša Edvarda Kardelja, tovariša Borisa Kidriča in ostalih bomo objavili v prihodnji številki.

V naslednjem prinašamo pozdravne govore.

Predsedstvo Izvršnega odbora Osvobodilne fronte

Množica navdušenih delegatov sredi tivolskega gaja

Pozdravi slovenske in jugoslovanske vlade

Dr. Ferdo Kozak je pozdravil kongres v imenu Narodne vlade Slovenije:

Dovolite mi, da najiskreneje pozdravim v imenu prve slovenske Narodne vlade I. kongres OF Slovenije. Prva slovenska narodno osvobodilna vlada se oslanja na narodno osvobodilno gibanje in ostvarja njegov program. Danes stoje pred nami velike naloge, potrebna nam bo predvsem enotnost, velika požrtvovalnost in vztrajnost. Treba bo, da v okviru federalne Jugoslavije zavarujemo in zasiguramo enotnost in združenje slovenske zemlje. Pred nami stoje naloge obnove porušene domovine. Pred nami so naloge, ko bo treba vložiti temelje, ustvariti pravične pogoje za življenje širokih ljudskih množic. To so naloge, ki bodo zahtevale stalni napor, zahtevale odpovedovanje od vsega in še večjo enotnost nas vseh.

Te pogoje za delo, more Narodni vladi Slovenije dati edino le enotnost gibanja vsega naroda. Tako gibanje, kakršnega ravno predstavlja OF. Naše gibanje OF je prav tako povezano z gibanjem vseh narodov Jugoslavije, daje temu gibanju vse svoje sile in prejema od njega vso pomoč. Zaradi tega slovensko narodno osvobodilno gibanje ni samo izraz moči in volje do življenja slovenskega naroda, marveč tudi izraz sile in enotnosti vse Jugoslavije. Učlenjena v delo Zvezne vlade in krepko oprta na gibanje OF je Narodna vlada Slovenije prepričana, da bo kos vsem nalogam, ki stoje pred njo in da jih bo tudi v polni meri in častno izvršila. Zaradi tega dovolite mi še enkrat, da najprisrčneje pozdravim kongres narodno osvobodilne fronte in želim pri delu ves uspeh.

V imenu Zvezne vlade je kongres pozdravil minister pravsodja tov. Frane Frol. Ugotovil je, da je v tej veliki borbi največ pretrpel prav slovenski narod, kateremu je pretila nevarnost popolnega iztrebljenja od strani okupatorske zveri. V borbi, ki jo je pričel slovenski narod aprila 1941 v okviru OF, si je bil svest, da mu preostane samo smrt ali zmaga. Ali slovenski narod se ni dal zlomiti. Slovenski narod hoče biti popolnoma združen. On bo združen, ker je to zahteva enega miljona in sedemstotisoč pačlih borcev. Ta naša pravica sloni na zmagi ter na odlokih moskovske in krimske deklaracije. Garancija za to nam je naša junaška armada, naša bratska Sovjetska zveza, slavna Rdeča Armada ter edinstvo in bratstvo vseh jugoslovanskih narodov.

V imenu odbora za pripravo prvega kongresa enotne Narodne Osvobodilne fronte Jugoslavije je navzoče pozdravil tov. Miloš Carević. Dejal je, da mora biti Narodna Osvobodilna fronta danes osnova množičnega narodnega sodelovanja pri obnovi naše dežele, kakor je bila prej temelj in podpora narodno-osvobodilne borbe proti zavojevalcem. Izrazil je svoje zadovoljstvo spričo sodelovanja bratov in sester, tovarišev in tovarišic iz Trsta, Istre, Gorice in Koroške na tem kongresu.

«Bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov pomeni bratstvo z vsemi narodi, ki žive na federalnem jugoslovanskem področju, pomeni bratstvo z italijanskim narodom in z vsemi drugimi narodi, ki priznavajo enotnost, na kateri temelji demokratična in federativna Jugoslavija».

Misli primorskih Italijanov

Tov. Laurenti je pozdravil kongres v imenu tržaških Italijanov. Dejal je:

Čast mi je pozdraviti ta plemeniti kongres v imenu tržaških Italijanov. Rekel sem, plementi kongres. Zakaj? Zato, ker združuje vse predstavnike najplemenitejše borbe, ki jo je začel slovenski narod, ki so jo začeli jugoslovanski narodi za osvoboditev. Zelo ponosen sem, da vam lahko sporočim te pozdrave in da vam lahko zagotovim, da bo ta kongres služil Italijanom kot zgled borbe slovenskega naroda za osvoboditev. Borba je bila težka, polna trpljenja in žrtev, toda jugoslovanski narodi so imeli to prednost, da njihove žrtve niso bile zaman, da je njihova borba rodila sadove, da so danes svobodni, da si danes lahko sami gospodarijo kljub razdejanju, ki je zadelo Slovenijo v Osvobodilni vojni.

Kljub veliki moralni odgovornosti italijanskega naroda se zahvaljujem v imenu italijanskih Tržačanov slovenskemu narodu, da je znal ločiti krivce od nekrivcev in da je razumel, da je del italijanskega naroda prav tako trpel pod fašističnim režimom kakor slovenski narod. Oba sta se v miru še bolj sprijateljila in hočeta sedaj v miru uživati to bratstvo in ustvariti nerazdružljivo povezanost, kajti oba naroda morata živeti skupno, združena brez vsakega sovraštva.

Končno, padli so tisti, ki so podpihovali sovraštvo, in tisti, ki so čuvali narod proti narodu. Nočemo, da bi se ti podleži še kdaj pojavili. Nadaljevati moramo našo borbo, dokler ne bomo pometli z zadnjimi ostanki fašizma, nadaljevati moramo našo borbo, dokler bo živel en sam fašist, kajti fašizem se ne sme več vrniti.

Samo združena bosta lahko oba naroda, italijanski in slovenski, okrepila medsebojno bratstvo. Samo združena bosta lahko korakala v svobodo in samo združena bosta lahko zagotovila, da jima nihče več ne bo prekrižal poti in ju na njuni poti oviral. Svobodo, za katero smo dali svojo kri in svoja življenja, hočemo obdržati in pri tem nas ne bo mogel nihče ovirati, če bomo združeni. Zato moramo predvsem očuvati italijansko-slovensko enotnost. Zato se je rodila protifašistična zveza italijansko-slovenskega naroda, ki združuje vse resnično demokratične elemente, vse protifašiste, ki vedo, da vojaška zmaga ne more biti popolna, če je ne spremlja politična zmaga, in politično zmago bomo dosegli. Ne moremo dovoliti, da bi junaki padali zaman. Naši borci so umirali s smehom na ustnicah v prepričanju, da so svoje življenje žrtvovali za tisto svobodo, za tisto napredno demokracijo, katero hočemo doseči. S to mislijo Vam tolmačim misli vseh Italijanov iz Trsta in Primorske in pozdravljam ta kongres s klicem, ki nas je vodil v vse borbe, nas združeval in ki še vedno zveni v naših srcih: Smrt fašizmu!

Težnje Koroščev

Sledil je govor avstrijskega tov. Mischelmützerja, ki se je zahvalil za pomoč v borbi proti fašizmu. Dejal je, da ima slovensko ljudstvo pravico, združiti se s svojo matično deželo.

Komandant I. bataljona V. Garibaldinske brigade kapetan Mario De Pangher je v svojem govoru poudaril, da mora bratstvo, med italijanskim in jugoslovanskimi narodi, ki se je ustvarilo v skupni borbi bodisi na jugoslovanskih, bodisi na italijanskih tleh izbrisati za vedno nesporazum med obema narodoma. Svoj govor je zaključil z vzklikom: «Živel generalissimus Stalin, uresničitelj socializma in rešitelj človeštva!»

Grška šovinistična kampanja

Beograd, 16. Tanjug. — List «Politika» objavlja iz Skoplja pisanje grškega tiska o Egejski Makedoniji. Solunski fašistični list «Ethnikos Voras» objavlja uvodni članek bivšega ministra Modisa, člana vlade, ki je bila predhodnica današnje vlade admirala Vulgarisa, ki odkrito zahteva, da se poveča strahovlada nad makedonskim prebivalstvom v Egejski Makedoniji in nad albanskim prebivalstvom v Čumuriji. Modis piše pod naslovom «Potreba po čiščenju» sledeče: «Treba je podvzeti čim strožje ukrepe pri današnji vladi in na vseh straneh, da bi se čimpreje izkoreninilo zlo, ki je v teh pokrajinah.» Pisec napada gibanje grških rodoljubov protifašistov in ga obsoja zaradi solidarnosti s prebivalstvom Egejske Makedonije. Tudi dolži gibanje, ker je pretekli oktober po izgonu nemške fašistične vojske zahtevalo ustanovitev avtonomne slovanske makedonske države. «Priznavamo», pravi ob zaključku, «potrebo, da se pošlje v te kraje in vzdolž vse makedonske meje čimveč vojske in orožništva.»

Isti solunski list napada albansko prebivalstvo, ki živi v Solunu in pravi: «Zahtevamo maščevanje nad njimi, zahtevamo, da se takoj pošljejo v dar Enveru Hodži. Zakaj naj jih trpimo? Koliko časa naj še traja ta naša osebna dobrodušnost?»

Hrvatski narodni sabor

Zagreb, 16. Od tretjega zasedanja ZAVNOH-a, ki se je vršilo pred 14 meseci, so nastale v Hrvatski in vsej Jugoslaviji velike spremembe. Hrvati in Srbi v Hrvatski so skupno z vsemi ostalimi narodi Jugoslavije osvobodili dežele, razširili in okrepili svojo enotnost in osnovali novo državo, federativno demokratično Jugoslavijo, ki zavzema častno mesto med združenimi narodi. Velike politične spremembe, ki so nastale v svetu in v naši deželi, zahtevajo, da podvzamejo tudi v posameznih federalnih enotah potrebne ukrepe v zvezi z razširjenjem AVNOJ-a in pripravami za volitve in bližnji sestanek ustavodajne skupščine.

V zvezi s tem je prišel izvršni odbor enotne narodno osvobodilne fronte Hrvaške na svoji seji 12. t. m. do važnih zaključkov. Da bodo izpolnjeni vsi pogoji, se deželni protifašistični svet narodne osvobodilve Hrvaške preosnuje v ljudski zbor Hrvaške. Da se pristopi k razširjenju AVNOJ-a, je bilo sklenjeno na seji izvršnega odbora enotne narodno osvobodilne fronte Hrvaške sledeče: Še ta mesec skličejo zasedanje ZAVNOH-a, na katerem bodo izdali odloke o preosnovi ZAVNOH-a v ljudski zbor Hrvaške in izdali rezolucijo o razširjenju AVNOJ-a.

Da dogradimo še krov

Govor maršala Tita o notranjepolitičnih vprašanjih in zunanjih odnošajih domovine

Novisad, 16. sd. — Maršal Tito je prispel iz Subotice v Novisad. Ob tej priliki je imel na Velikem trgu govor. V njem je najprej izrazil svoje občudovanje spričo vztrajnosti vojvodinskih borcev in obenem svojo zahvalo. Vojvodinska divizija je prav sedaj obhajala drugo obletnico svoje ustanovitve. Pozval je kot vrhovni komandant JA vse borce, naj sodelujejo z vsemi močmi pri izgraditvi naše razdejane domovine. Opozoril je ljudstvo, naj čuva in neguje bratstvo, ki je bilo pridobljeno s toliko krvjo. Naglasil je, kako občudujejo tujci našo moč, da smo po tolikem trpljenju pričeli takoj graditi našo domovino in smo iz trpljenja izšli tako prekaljeni. Poudaril je, da smo danes močni, ker smo bili vedno pripravljeni raje umreti v borbi kakor živeti v suženjstvu. Naša moč je temeljila na veri v našega velikega zaveznika Sovjetsko zvezo in njenega genijalnega voditelja. Dajala nam je vero v našo lastno silo. Danes smo zmagali tudi na diplomatskem polju. Naša vlada bo premagala vse težave. Toda sama vsega ne bo zmogla. Pomagati ji mora naše ljudstvo. Naglasil je: Morda naše narodne oblasti na mnogih krajih še niso take, kot bi morale biti resnična ljudska uprava. Popravili bomo tudi to.

Omenil je volitve, ki so bile v Vojvodini in so odlično uspele. Prišle bodo tudi druge volitve, ko se bo naš narod odločal za to, ali hoče republiko ali monarhijo. Postavili smo trdne temelje. Sedaj je treba, da napravimo in dogradimo krov. Z volitvami bo dovršena tudi streha. Spregovoril je o strokovnjakih, ki so dane nujno potrebni. Potrebni so takšni, ki bodo znali graditi in ne rušiti. Vseh drugih ne potrebujemo. Ne potrebujemo uradnikov, ki bi stalno jemali narodni denar, a ne storili ničesar koristnega. Kdor hoče delati, naj bo uradnik ali intelektualec, ali kakršnegakoli poklica in naj je pripadal v preteklosti kakršnegakoli poklica, vsakega bomo sprejeli in lahko bo dobil dostojno mesto, ker je prostora za vse.

Govoril je tudi o odnošajih do sosednjih držav, ki so prijateljski in temeljijo na gospodarskem in političnem sodelovanju.

Ves čas govora so ga množice navdušeno prekinjale in mu vzklikale.

V ZNAMENJU MIRU

Za sožitje narodov

V Berlinu in Potsdamu so se včeraj zbrale delegacije Velike naloge potsdamskih razgovorov

Berlin 15, R. — Uradno poročilo o prihodu Churchilla in britanske delegacije v Berlin pravi: «Churchilla spremljajo zunanji minister Anthony Eden, bivši vodja opozicije Clement Attlee, minister za vojne prevoze lord Leathers in lord Chewell. Udeležili se bodo konference poveljnik glavnega stana vojske maršal sir Alan Brooke, poveljnik glavnega stana letalstva sir Charles Portal, poveljnik glavnega stana mornarice sir Andrew Cunnigham, tajnik vojnega kabineta sir Edward Bridges, stalni zunanji podtajnik sir Alieksander Cadogan in poveljnik glavnega stana ministrstva za obrambo sir Hastings Izmay. Prisotni bodo na konferenci tudi zavezniški vrhovni poveljnik na Sredozemlju maršal sir Harold Alexander, glavni poveljnik britanskih zasedbenih sil v Nemčiji maršal sir Bernard Montgomery, poveljnik britanskega glavnega stana v Washingtonu maršal sir Henry Maitland Wilson in britanski veleposlanik v Moskvi sir Ahchibald Clark Kerr. Po uradnih vesteh iz Moskve bo konferenca trajala neomejen čas, dokler ne bo opravljeno vse delo.

Berlin, 15. — Poročajo da je predsednik Truman prispel z letalom v Potsdam ob 16.15. Spremljal ga je poveljnik njegovega osebnega glavnega stana admiral William Leahy. General Eisenhower se bo udeležil nekaterih sej konference.

Berlin, 16. Reuter. — Reuterjev posebni dopisnik Denis Martin poroča, da sta se ministrski predsednik Churchill ter predsednik Truman sestala v konferenčni dvorani v Potsdamu, da se dokončo pripravita na konferenco. Isti dopisnik poroča dalje, da so predstavniki višjega angleškega in ameriškega stana začeli pripravljalne razgovore. Ni še uradno potrjeno, da bi bil Stalin že v Berlinu.

★

Zopet smo v znamenju konference Velikih treh. Ker je vojna v Evropi končana, se nam zdi, da ta konferenca ne bo tako skrivnostna, kakor so bile prejšnje. Vemo namreč, da ne bodo sklepali o dotumih in krajih novih front po Evropi. To je že za nami. Vemo, da bodo reševali vprašanja bodočega sožitja narodov. Prav zaradi tega pa je konferenca toliko pomembnejša. Če so dosedanje konference imele za glavno nalogo ureditev vojno-strateških vprašanj, katerih pomen je s prestankom vojne obledel, bodo sklepi o sodelovanju in sožitju narodov po vojni veljali dolga leta, morda celo desetletja.

Sestanek velikih treh nam kliče prejšnje sestanke v spomin. Pred vsakim se je nabrala vrsta vprašanj, ki so čakala rešitve. Rastoče število «spornih» vprašanj od enega sestanka do drugega je navdajalo reakcijonarje z upom, da se bo koalicija razbila, da se bodo zavezniki skregali. Toda vsakokrat so reakcijonarji doživeli poraz. Veliki trije so se vsakokrat raržli mnogo složnejši, kot so se sešli. Tudi za to konferenco smo prepričani, da bo razočarala vse tiste, ki jim slega narodov ni všeč, ki si žele tretje vojne, ki neprestano rovarijo proti miru in širijo sovraštvo med narodi. Veliki trije se zavedajo ogromne odgovornosti za usodo narodov sveta.

Zavedajo pa se veliki trije tudi svojih dolžnosti, ki jim jih nalaga skrb za mir. Res pe namreč, da je Hitlerjeva Nemčija na tleh, toda nacizem in fašizem še nista iztrebljena. Še so gnezda nacizma in fašizma po svetu. Še delujejo Francovi falangisti in Arzisevskega fanatični propagatorji sovraštva do Sovjetske zveze in še se skrivajo sodelavci Nemcev za visokimi osebnostmi kot n. pr. za kraljem Leopoldom v Belgiji, še čakajo rešitve podobna vprašanja tudi drugod po svetu.

Trajen mir bo mogoč samo, če se bo konferenca Velikih treh dotaknila tudi teh vprašanj in jim poiskala pravične rešitve. Narodi, ki so na svoji koži spoznali, kakšne strahote prinaša vojna, se nočejo znova povrniti v razmere, podobne onim pred vojno. Iz njih se je rodila vojna. Ti narodi hočejo miru, hočejo prijateljskega, iskrenega sodelovanja kot doslej v vojni. Veliki trije to dobro vedo in zato ne dvomimo o uspehu sestanka.

Nemška reakcija na delu

New York, 16. Tass. — Revija Protestant» objavlja članek, ki strahovito napada protisovjetske intrige. nemških katoliških in reakcionarnih emigrantov v Združenih državah, kakor Karla Spiekerja, Treviranus, Bruenninga, Strasserja in von Borsiga. Članka, nemški begunec Norden, poudarja, da je Spieker, ki je med vojno bival v ZDA in Kanadi, prišel pred kratkim v London, kjer poskuša prepričati nekatere vplivne britanske kroge o neizbežnosti borbe med Sovjetsko zvezo in Angloameričani in predlaga na podlagi teh trditev Angloameričanom, naj uporabijo nemške katoličane za vzpostavitev enotne Nemčije kot zidu proti Sovjetski zvezi. Norden pravi, da vodijo Spiekerjevi sokrivci sporedno delovanje v ZDA in Kanadi, kot tudi Bruenning, Treviranus, von Borsig in Strasser.

Na Švedskem vodi podobno gibanje bivši dopisnik lista «Hamburger Fremdenblatt» von Knoyphausen, ki je ustanovil v Stockholmu «ligo protikomunističnih nemških emigrantov».

Norden pravi, da Spiekerjeva skupina živahno poskuša najti priznanje s strani različnih angloameriških reakcionarnih krogov. Skupina je v ozkem stiku s poljskimi emigranti, s katerimi delajo kombinirane poljsko-nemške načrte za vojno proti Sovjetski zvezi. Norden svari, da se ne sme prezreti delavnosti Spiekerjeve skupine in poudarja, da izbirajo zavezniki v Nemčiji nemške uradnike iz vrst reakcionarjev, ki imajo precejšen vpliv pri katoliškem bavarskem narodu.

Ob zaključku izjavlja Norden: Sile, ki jih predstavljajo Spieker, Bruenning, Treviranus, von Borsig, delajo za ceno, da bi speljali angloameriško politiko proti Nemčiji na reakcionarna pota. Te osebe in njihovi pristaši v Nemčiji ne predstavljajo nemškega naroda, temveč samo staro imperialistično kasto, ki je podpirala Hitlerjev režim.

Odposlanstvo iz naših krajev na Ljubljanskem kongresu OF

Izpopolnjeno vodstvo tržaških sindikatov

Semilli: Združeni bomo zmagali, v nasprotnem primeru bomo premagani - Doslej 31.000 organiziranih

Nad 500 delegatov iz vseh industrijskih odborov in direktivnih svetov enotnih sindikatov Trsta je bilo včeraj na prvem zborovanju skupščine za Trst, da pretresejo do sedaj opravljeno delo, da si zadajo nove naloge za bodoče delo ter da izvolijo nov direktivni mestni odbor. Tov. Semilli Emilio, predsednik dosedanjega Okrožnega odbora enotnih sindikatov v Trstu, je otvoril zborovanje in je pozval prisotne k izvolitvi predsednika skupščine. Predlagal je tov. Radicha, ki je bil soglasno izvoljen.

Tov. Radich je v svojem uvodnem govoru prikazal pomen skupščine, poudaril važne naloge, ki so pred predstavniki delavskih množic. Med drugim je dejal: «Zavedati se morate vaše velike odgovornosti, ker je ves delavski razred našega mesta vam poveril nalogo, da se borite za zboljšanje življenjskih pogojev, da naše delavstvo ne bo več stradalo in trobovalo.

Na današnjem zborovanju imate tudi nalogo, da svobodno in na demokratičen način izvolite nov direktivni mestni odbor, ki bo moral biti voditelj tržaških delavskih množic. Dosedanji Okrožni odbor, ki je nastal iz ilegalnih organizacij Delavske enotnosti, ki je prevzel odgovornost, da organizira v enotne sindikate vse najbolj važne kategorije delavcev in nameščencev, bo danes poročal o doslej opravljenem delu, nakar bo podal ostavko, da izvolite nov mesni sindikalni odbor.

Tov. Semilli je v poročilu o razvoju sindikalnega gibanja obeležil predvsem borbo delavskega ljudstva v 25 letih fašizma in nemške okupacije, v kateri smo si po toliko letih Italijani in Slovenci v Trstu in okolici podali bratsko roko in se skupno borili proti fašizmu. Tov. Semilli je zaključil svoj referat: «Obramba temeljev demokracije in bratstva med narodi ima isto vrednost kot druge upravičene gospodarske zahteve, ki so z njo povezane, ker predstavlja prvi pogoj za njihovo izpolnitev. Če gledamo s tega vidika, moramo združiti vse naše sile v skupni borbi, da jo ohranimo nedotaknjeno v njenih bistvenih pogojih, kot je v Trstu vladni organ ljudske oblasti. Vi veste, da smo ga od njegovega nastanka branili proti vsakemu poskusu, da bi nam ga odvzeli. Tako smo smatrali za našo dolžnost, da smo pred nekaj dnevi podprli predložitev spomenice zavezniški upravi o upravičenih političnih in gospodarskih zahtevah, katere hočemo doseči. O ukrepih, ki jih bo treba izdati v primeru, da bi bila spomenica odbita ali samo deloma sprejeta, bomo odločili skupno na tej skupščini v duhu zavesti o važnosti, ki jih bodo imeli naši sklepi za naše interese, za interese naših otrok in za bodočnost našega mesta. Združeni bomo zmagali, v nasprotnem primeru pa bomo premagani.»

Dosedanji organizacijski uspehi

Tov. Dolesi Giuseppe, tajnik dosedanjega Okrožnega sindikalnega odbora za Trst je poročal o tajniških poslih. Od 10. maja, ko je bil ustanovljen Okrožni odbor za organizacijo enotnih sindikatov do 15. julija je bilo izvršeno sledeče organizatorno delo:

1. Sestavljen je bil začasni statut, ki je že razdeljen med vodilne odbore in tovarniške odbore.

2. Vzpostavljenih je bilo 16 vodilnih odborov, in sicer za mornariške in pristaniške delavce, železničarje, transportne državne uslužbence, občinske uslužbence, bančne in zavarovalniške uslužbence, lesno industrijo, tekstilno in oblačilno industrijo, kovinarje, prehrano, hotele, menze in podobno, gradbenike, intelektualce, grafike, kemike, glasbenike in druge. Delavci in nameščenci, ki nimajo še svojih vodilnih odborov, so: Mitničarji, umobolnica, državni monopol, bolniška blagajna, gasilci, brivci in frizerji, kmečki konzorciji, vratarji, pralnice, gledališča in kino, velika in magdalenska bolnica in drugi.

Do sedaj je 31.000 organiziranih. Vendar to število ni točno, ker se vedno novi vpisujejo v odbore podjetij in število stalno raste.

3. Rešenih je bilo okrog 100 raznih sindikalnih vprašanj, ki so se nanašala predvsem na odpust z dela, na zboljšanje plač, na razne nabave posameznih odborov, na pregled položaja in na zopetno zaposlitev osebja, ki je bilo odpuščeno iz službe zaradi političnega ali narodnostnega preganjanja, na dovoljenja za prostovoljne izstope iz službe, na odpust elementov, ki so se kompromitirali s fašizmom in še mnogo drugih posameznih ali skupnih vprašanj.

4. Zavezniškim oblastem je bila predložena posebna še objavljena spomenica.

5. Na našo vzpodbudo so bile ustanovljene razne zadruge: zadruga gradbenikov, zadruga prodajalcev rib, zadruga «La Vigile», itd.

6. Na sestanku predstavnikov vodilnih odborov in obratnih odborov podjetij, ki se je vršil preteklo nedeljo, je bil izvoljen pokrajinski odbor, kot je predvideno v pravilniku.

Da bi pomagali mestnim podjetjem, da bi lahko izplačali mezde svojim delavcem, smo odblokirali od dneva, ko je bil ustanovljen Okrožni odbor do 11. junija vsote, naložene pri raznih kreditnih zavodih, v skupnem znesku 2,371.520,90 lire.

To smo izvršili na zahtevo in podpis posamezne tvrdke ali podjetja, ki je bil potrjen s podpisom zaupnika tovarne ali podjetij. Takega postopka smo se poslužili, da bi preprečili vsako možnost izvoza kapitala iz mesta, kar bi zelo oviralo obnovo, kolikor je omenjeni kapital pod nadzorstvom obratnih odborov.

Preskrba in prosveta

Naša delavnost, čeprav posvečena teški nalogi osnovanja sindikalne organizacije, ni pozabila preskrbe in prosvete.

Urad za preskrbo ponesrečencev je že pričel delovati, rešil okoli 300 primerov, in izdal več 100.0000 lir.

Vsakih 15 dni organiziramo tudi glasbene koncerte, ki jih predvajajo najboljši glasbeniki iz mesta in ki so posvečeni našim delavcem.

Našim članom so bili tudi razdeljeni čevlji, tobak, marmelada v množini, ki smo jo mogli pripeljati v mesto. Večje množine marmelade v vrednosti 14.000 lir ne moremo pripeljati v mesto, ker nimamo potrebnega dovoljenja.

Predstavnik čistilnice olja «Gaslini» je v debati omenil, da so v teku pogajanja z Gaslinijem za izboljšanje delavskih pogojev uslužbencev tega podjetja, za kar kaže podjetje dobro razumevanje. Poudaril je, da ima Gaslini črno preteklost. In ravno zato je treba to javno povedati, da ne bo kdo smatral pogajanja za težnjo po nekakem kompromisu». Pozval je predstavnike raznih podjetij, ki imajo svoja ravnateljstva izven Trsta, naj stopijo z njimi v stik in naj se napravi vse, da se bodo ta ravnateljstva spet vrnila v Trst, ker ima Trst dovolj tehnično sposobnih moči, da lahko sam vodi svoja podjetja. «Samo tako», je zključil «bo mogoče preprečiti, da ne bo kapital, ki naste iz žuljev tržaških delavcev, šel v tuja mesta, ampak da bo ostal doma.

Soglasna dopolnitev dosedanjega odbora

Tov. Petronio je predlagal, da se ponovno izvoli odstopajoči odbor in da se izpopolni z novo izvoljenimi, sledeči tovariši: Radich Ernesto, Dolesi Giuseppe, Semilli Emilio, Scocir Matteo, Furlan Aldo, Tamaro Francesco, Franovich Sergio, Fortunat Bruno, Borsaghini Guido, Gez Mario, Podmenick Mario, Ubaldini Mario, Anastasi Giacomo, Robba Aristide, Abrami Maria, Zotter Carlo, Kral Vittorio. V nadzorin finančni odbor so bili izvoljeni: tov. Grandis, Cadelli Luigi, Stafuzza Enrico, Goriuppi Romano in tov. Dott. Hilebrandt.

Ob zaključku je tov. Radich dejal: «Vsa vprašanja, posebno vprašanje izboljšanja plač, vprašanje finančne pomoči delavcem, ki postoja nujno v sedanjem položaju bodo predležena novemu mestnemu vodilnemu odboru, ki bo ukrenil vse potrebno, da pride do zadovoljivega zaključka».

Za demokracijo in obnovo

Delegacija demokratičnih antifašističnih organizacij ponovno pri predstavniku zavežniške vojaške uprave

Poročali smo o zahtevah, ki jih je predložila delegacija protifašističnih organizacij zavezniškemu vojaškemu poveljavu. V soboto popoldne se je delegacija zopet zglasila pri zavezniškem vojaškem poveljništvu v svrho pojasnila nekaterih točk. V naslednjem podajamo izvleček teh pojasnil:

Glede prve točke se omenja, da je aretacije smatrati kot posredni napad proti mestnemu tisku z namenom, da se dezorganizira in otežži delo dveh tržaških demokratičnih listov, «Lavoratore» in «Primorskega dnevnika». Aretacija ravnatelja «Lavoratore» Jurija Jaksetiča in dveh urednikov «Primorskega dnevnika» Grabnarja Borisa in Pagona Andreja je jasen dokaz, da se s tem skuša onemogočiti omenjenima listoma nadaljevanje njih dela v obrambo demokratičnih ustanov in načel, ki so stalno ogroženi.

Glede druge točke je neki organ zavezniških oblasti izjavil, da so vse tukajšnje demokratične ustanove nezakonite. Opozarjamo na dejstvo, da so edine zakonite ustanove v našem mestu one, ki so nastale po 1. maju 1945. po volji ljudstva. Smatramo brez nadaljnjega za nezakonito vsako ustanovo, ki se ustvari na podlagi določb, ki so veljale pred 8. septembrom 1943. in ki so pravi nestvor fašističnega terorističnega režima. Do neke mere moremo smatrati za zakonite le one ustanove, ki temeljijo na zakonih iz predfašistične dobe. Nezakonite so tudi vse one ustanove, ki izvirajo iz podobnih organizmov, ki so obstojali v dobi pred 8. septembra 1943.

Odklanjamo poizkus vzpostavitve starega birokratičnega upravnega organizma, ker ni v skladu z interesi tržaškega ljudsva in demokracije. Omenjeni organizem je do razpada Nemčije vzdrževal aparat fašističnega režima.

Upoštevajoč razumljive potrebe, ki se podajajo za vojaške uprave, poudarjamo da edino organizmi, ki so nastali v borbi in po volji ljudstva po 1. maju 1945. zagotavljajo bratstvo italijanskega in slovenskega ljudstva, mir in svobodni razvoj mestnega demokratičnega življenja.

Neopravičljiv je razpust Narodne zaščite in sodišč. Neopravičljivo je tudi, da se brez posvetovanja s Pokrajinskim odborom in z Osvobodilnim svetom ne ustvarja nov upravni aparat. Različno postopanje v raznih mestih, ki so pod upravo AMG, smatramo za nepravilno in gotovo ne pripomore k zadovoljivi in demokratični rešitvi. Izjavlja se tudi, da niso vrata zaprta za nikogar, ki želi sodelovati odkrito in pošteno za dobrobit demokratičnega življenja našega mesta.

Blok demokratičnih protifašističnih sil, ki jih zastopajo Slovensko-italijanska protifašistična zveza in vsi oblastveni organi, je pripravljen sprejeti vsako resnično demokratično silo. — Protifašistične organizacije v Trstu.

Delegati so bili v razgovoru z nekim častnikom zavezniške oblasti obveščeni da se njih predlogi proučujejo. Zavezniški častnik je poudaril, da želi zavezniška vojaška uprava, da se ji zahteve predložijo uradno preko Osvobodilnega sveta.

Delegacija je poslala Osvobodilnemu svetu naslednje pismo:

V imenu tržaškega ljudstva vas prosimo, da vzamete na znanje obe priloženi spomenici, ki smo jih izročili v petek 13. t. m. in soboto, 14. t. m. zavezniški vojaški upravi, in da takoj ukrenete vse potrebno pri zavezniški vojaški oblasti, da se doseže čimprejšnja rešitev zadeve.

Opozarjamo, da je med delavskimi množicami veliko vrenje in da se čutijo demokratične množice globoko užaljene nad nejasnim postopanjem zavezniških oblasti nasproti demokratičnim ustanovam, ki so nastale po volji ljudstva. Opozarjamo končno, da so množice naveličane teptanja njihovih pravic.

Tržaški Osvobodilni svet ima kot izraz večine tržaškega prebivalstva dolžnost, da pospeši pri zavezniški vojaški oblasti rešitev obeleženih vprašanj. To zahtevajo mir našega mesta, nujna obnova porušenega gospodarstva in tudi blok demokratičnih sil in ljubiteljev miru vsega sveta.

V Trstu, 16. julija 1945. — Delegacija.

Goriški zadružniki so zborovali

Okrožni in okrajni odbori za organiziranje zadružništva

V Gorici je bilo prvo zborovanje zadružništva. Številni udeleženci so izrazili željo, da bi v najkrajšem času osnovali nove zadruge, v katerih bodo lahko sodelovale vse zdrave sile naroda. Treba bo obnoviti tudi stare zadruge in jih postaviti na nove ljudske temelje. Vanje bodo prišli pošteni in delavni ljudje. Iz njih bomo izločili vse, kar bi utegnilo škodovati povezanosti med našim ljudstvom in kar ne bi bilo v korist ljudstvu samemu.

Udeleženci so obširno razpravljali o nabavno-prodajnih zadrugah, ki bodo med najvažnejšimi poleg kmetijsko-produktivnih in obnovitvenih zadrug. Te zadruge pridejo v poštev zlasti za naše goriško okrožje, ki ima veliko porušenih vasi.

Izvoljen je bil okrožni iniciativni odbor, ki bo skrbel za organiziranje iniciativnih odborov v okraju. Njih naloga je, da poiščejo sposobne in izvežbane ljudi, ki bodo ustanovili in vodili zadruge. Razumljivo je, da se bodo te ustanavljale počasi, ker so strogo gospodarske ustanove.

Pristop v zadruge je prostovoljen. Ljudstvo mora razumeti, da so zadruge izraz našega novega gospodarskega življenja in da je to prvikrat, ko ne bo več med nami izkoriščevalnih posredovalcev, ampak bo dosedanji posredovalni dobiček ostal v ljudskih rokah.

Krajevne produktivne zadruge, kot so n. pr.: mizarske, zidarske, čevljarske, itd., bodo samostojne, čim se vzposobijo za samostojno delo. Do tedaj ostanejo podružnice okrajnih zadrug.

Podpore vojnim sirotam in vdovam

Pri poverjeništvu PNOO za Slovensko Primorje v Ajdovščini se je 7. julija osnovala komisija za podeljevanje podpor. V komisiji so tovariši: Dipl. pravnica Dr. Batič Zalka, dipl. tehnik dr. Kuščin Danilo, krojaški pomočnik Lapanje Bogomir; namestniki: sodnik dr. Omladič Franjo, kmetijski ekonom Šušteršič Franc. in služitelj Marušič Franc.

Komisija ima nalogo izplačevati iz razpoložljivega kredita vsem upravičencem začasne podpore. Do podpore so upravičeni vojni invalidi v NOV in POJ, vdove in sirote padlih pripadnikov NOV in POJ in žrtev fašističnega terorja in družine onih, ki služijo v NOV. Vsi ti bodo izpolnili v ta namen izdane obrazce. Reševale se bodo tudi pismene prošnje ostalih onemoglih, obubožanih in dela nezmožnih, ki pa v gornjem niso zaposleni.

Vsak upravičenec naj se osebno zglasi pri NOO svojega kraja, kjer izpolni obrazec; za bolne, ki se ne morejo osebno zglasiti, naj to opravijo sorodniki, oziroma znanci. Dolžnost posameznika je, da vsakega ki išče podporo, napoti na pristojno oblast.

Pri vsakem okrajnem NOO pa je postavljena tričlanska komisija, ki ima nalogo pregledati vse prošnje svojega okraja in sama določiti višino podpore, kakor je pač potrebna v danem primeru.

Pozivajo se vsi krajevni NOO, da čimprej zberejo vse prošnje in jih oddajo okrajnim komisijam v pregled in rešitev. Od njih aktivnosti je odvisen uspeh vsega našega prizadevanja za pomoč vsem nujno potrebnim. Delu pristojnih oblasti naj priskoči na pomoč tudi vsak posameznik, da se bodo čimpreje rešili iz bede vsi prizadeti, ki jih je vojna vihra tako hudo udarila.

V ajdovskem gledališču se je zastor zopet dvignil

Po 26 letih molka je ajdovski in štirijski prosvetni krožek zopet dvignil zastor v svojem gledališču in predstavil prvič po osvoboditvi svoje stare in nove igralce.

Ta krožek je bil osnovan že pred svetovno vojno in je že v svojem začetku stopil na delo z vso vnemo in imel predstave vsakih štirinajst dni. Ko je italijanski fašizem podjarmil Primorsko je moral tudi ajdovski krožek kakor vsa druga slovenska društva na Primorskem, prenehati z delom. Nadomeščen je bil s fašističnimi prireditvami, ki so veliko obljubljale, a ničesar izpolnile.

Krožek je začel znova delovati v svobodi septembra 1943. Toda nov sovrag ki se je vtihotapil v deželo po zlomu fašistične Italije, je krožek popolnoma razkcopil. Nekaj članov je bilo internriranih.

Igralci so se spet vrnili domov in takoj pričeli s kulturnim delom. Odgrnil se je zastor in nastopili so stari igralci, pojačani z novimi člani, ki so se prekalili v naši domovinski vojni. Njihova prva predstava je bila igra «Dobrava», ki je slika vzeta v kmečki domačiji iz Vipavske doline za časa italijanske okupacije. Dobravo si je hotel tujec s silo osvojiti, a je bil poražen od poštenega slovenskega fanta.

Ajdovski gledališki krožek je imel svojo prvo kulturno prireditev v dvorani, ki jo je sam postavil in na katero so vsi Ajdovci in Štirijci ponosni, kajti v njej je bila sestavljena prva slovenska narodna vlada.

TRŽAŠKI RADIO

Spored v torek, 17 julija.

6.58 otvoritev, 7. glasba za dobro jutro, 7.10 napoved sporeda, 7.15 poročila v italijanščini, 7.30 poročila v slovenščini, 7.45 jutranji ritmi in pesmi, 8.30 zaključek.

12.28 otvoritev, 12.30 plošče po željah, 13. napoved časa in poročila v italijanščini, 13.15 poročila v slovenščini, 13.30 mali rad, orkester pod vodstvom dirigenta Cergilija, 14.10 obvestila svojcem, 14.30 zaključek.

18.58 otvoritev, 19. obvestila svojcem, 19.20 mladinska ura (v slovenščini), 20. napoved časa in poročila v italijanščini, 20.15 poročila v slovenščini, 20.30 slovenska ura: koncert pianista Demšarja, 21. «Literarne hudomušnosti», predavanje Marije Coppola, 21.10 lahka glasba, 21.45 «Cellini in Perseo», igra od Arnalda Pittani, 22.30 operna glasba, 23. zadnje vesti v italijanščini, 23.10 zadnje vesti v slovenščini, 23.20 sekstet «Alabarda», 24. zaključek.

Roditeljski sestanek pri Sv. Jakobu

Vsi slovenski starši v V. okraju (Sv. Jakob, Zgornja in Spodnja Magdalena in Ponziana) se obveščajo: V četrtek, 19. t. m., ob 15. uri popoldne, bo v prostorih v via Caprin 7, drugi roditeljski sestanek. Vabljeni so vsi starši šolobveznih otrok.

UNRRA za Jugoslavijo

V zvezi s pogodbo med Jugoslavijo in družbe UNRRA so prispeli v Trst trije parniki iz Amerike, ki so pripeljali nad 13.500 ton raznega blaga. Prišlo je 8000 ton pšenice, okrog 1400 ton tekstilnih proizvodov, okrog 2500 kmetijskih strojev: mlatilnice, sušilnice, plugi, brane, traktorji itd. S to pošiljki je prišlo tudi nad 200 ton raznih zdravil, ki jih Jugoslavija zelo potrebuje ter 100 tovornih avtomobilov znamke «Ford» in «Bradford». Vsega skupanj bo dobila Jugoslavija 7000 raznih tovornih avtomobilov.

Za gospodarsko normalizacijo razmer in za splošno gospodarsko obnovo, ki se v novi Jugoslaviji vrši z izrednim tempom, bo doprinos zaveznikov zelo pomemben, kar bodo znali vsi jugoslovanski narodi pravilno ceniti.

Uspel miting

V nedeljo, 15. t. m., se je vršil na vrtu bivše nemške šole, zraven bolnice, uspel miting.

Obširen program s sodelovanjem najmlajših iz otroškega vrtca do vprizoritve enodejank: «Punt» in «Mati» je bil z navdušenjem odobravan. Posebno odobravanje sta žela «Veseli pastir» in «Mati».

Ne smemo pozabiti pevskih točk pevskega zbora «Sv. Jakoba» v slovenščini ter «Modiana» v italijanščini. Največje odobravanje je veljalo partizanskim pesmim ter delavski himni.

Lepo izvajan program se je zaključil s plesom. Dobro urejeni in obiskani bar je pripomogel tudi k gmotnemu uspehu predstave. Prireditve se je udeležilo prav mnogo ljudi.

Reakcija na Bovškem

Na Srpenici je mladina nalepila lepake: «Hočemo samo Tita!» Čez noč pa je nekdo prečrtal ime «Tito» in napisal «Petra». Mladina je napravila nove napise, Titovo sliko nalepila na zid in postavila stražo.

Ponoči pa pride srpenički cerkovnik, ki je začel praskati napise. Takoj so ga obkolili in ga vprašali, kaj dela. Odgovoril jim je: «Saj hočem le prečitati kaj je napisano, ker podnevi nisem videl.»

Vidi se, da je reakcija vajena delati v temi in zato verjetno tudi vidi čitati ponoči bolje kot podnevi. V Cezsoškem Logu se je sedaj stanje izboljšalo, ker so odpeljali in zaprli «reakcijo», kakor pravijo Ložani. Reakcija v njihovi vasi je namreč predstavljala bivša fašistična učiteljica Berginc Ana, katera je hujskala ljudstvo proti OF. Sedaj ima pravica v rokah loško reakcijo in Ložani si bodo nemoteno gradili svojo bodočnost.

Udarniško delo pazinske mladine

Reka, 16. (Tanjug) — Mladina Istre, ki se je mnogoštevilno udeležila narodno osvobodilne borbe, daje tudi sedaj pri delu za obnovo vse od sebe in dela z največjim zanosom na vseh področjih. Mladina okraja Pazin je organizirala delovne čete in bataljone in udarniško dela pri žetvi. Da bi se delo izvršilo čimpreje, žanje mladina tudi ponoči. V eni sami občini, Sv. Katarina, je odpravil delovni bataljon v 24 dnah 7672 delovnih ur.

SOLKAN

SPZZ. Te dni je bil sestanek vaškega SPZZ. Udeležila se ga je tudi tov. iz Gorice, katera je našim ženam pojasnila današnji položaj, in razložila, kakšne naloge čakajo v tem trenutku zlasti naše žene. Sestanek so žene zapustile z najboljšim vtisom.

Z 9. julijem se je pri našem NOO začelo vpisovanje vseh dijakov, ki hočejo posečati slovensko srednjo šolo.

NOO iz Solkana je sklenil, da bo redno pošiljal zelenjavo za našo vojaško bolnico.

Gradbena obnova Slovenije

Po dobrih dveh mesecih narod lahko s ponosom gleda na dosežene uspehe

Ljubljana 15 Tanjug. Zdrave sile našega naroda, ki so ves čas osvobodilnega boja hodile po edino pravi poti, ki so si jo zadrtale 1941. leta, korakajo premočrtno tudi sedaj, v času gospodarske obnove. Priznanjem svetovne javnosti v pogledu izgradnje naše narodno-osvobodilne vojske, ki je z lastnimi silami izgnala okupatorja, se bo pridružilo priznanje v pogledu ohranitve sadov narodno-osvobodilnega boja ter gospodarske obnove. Narod, ki je še včeraj dajal svojo kri za pravico, je danes zgrabil kramp sekiro in lopato in po dobrih dveh mesecih dela lahko s ponosom gleda na dosežene uspehe.

Vse glavne železniške proge prevozne

V prvih dneh po osvoboditvi je bila obnova cest in železnic najbolj pereče vprašanje. Za prevoz hrane in gradbenega materiala ter za pogon industrij je bila treba v prvem trenutku vzpostaviti cestni promet, katerega pa je morala z ozirom na pomanjkanje prevoznih credstev in predvsem goriva čim prej nadomestiti železnica. Kljub velikemu razdejanju ob umiku okupatorja so bili izgotovljeni vsi cestni provizoriji in so danes skoraj vse naše glavne železniške proge prevozne.

Le z udarniškim delom je bilo mogoče izpolniti ta program in le razumevanju in smislu za tako delo, kakršnega se je naš narod navadil v teku vojne, se imamo zahvaliti, da imamo danes vse pogoje za urejeno prehrano, izgradnjo industrije in domov.

S tem v zvezi je bilo rešeno tudi vprašanje dobave gradbenega lesa, lesa za železniške pragove ter vprašanje drv za zimo, v istem času pa se je že pristopilo k obnovi porušenih naselij. Za predele, ki so bili najbolj prizadeti, se gradijo leseni začasni domovi, ki jih serijsko izdelujejo lesne industrije.

V delu je obnova mnogih porušenih javnih zgradb, stanovanjskih in kmečkih poslopij in sicer: 70 javnih zgradb, 470 zasebnih zgradb. Zgrajenih je bilo na novo 20 začasnih poljskih apnenic.

Cement, apno, opeka

Za obnovitvena dela je bilo razdeljeno po deželi 1.930.000 kg cementa, 460.000 kg apna, 1,390.000 komadov strešne opeke, 3,000.000 komadov opeke, 20.000 kvadratnih m strešne lepenke, 26.000 žičnikov.

V teku je industrijska izdelava lesenih stanovanjskih in kmečkih provizorijev, ki jih izdelujejo v Mariboru, Ajdovščini, Škofji Loki in Tržiču. V Mariboru je pod streho 50 kmečkih gospodarjev. Škofja Loka gradi provizorije za obnovo Dražgoš, Tržič pa ima v gradnji delavske hišice.

Vsa omenjena dela so se izvrševala in se izvršujejo v najlepšem sodelovanju civilnih in vojaških oblasti. Danes so že skoro vsa gradbena dela v rokah ministrstva za gradnje. Vojska se je umaknila, ostal pa je udarniški duh, ki se je prenesel iz naših brigad na delovne enote. Udarni gradbeni bataljoni bodo še nadalje avantgarda naših gradbenih enot.

Udarniško delo

Od izvršenih del moramo poudariti nekaj primerov udarnosti:

126 m dolg cestni most čez Kolpo v Vinici z nosilnostjo 35 ton je bil zgrajen v šestih dneh. 60 m dolg cestni most čez Kolpo v Bradu z nosilnostjo 35 ton, je bil zgrajen v dveh dneh. Na progi Pragersko-Koroška, ki je bitne važnosti za prehrano Slovenije je bilo v 45 dneh zgrajenih 32 mostov s skupno dolžino 1500 metrov, med tem 220 metrov dolg most čez Dravo v Ptuju, ki so ga požrtvovalno gradili vojaki in civilisti, inžinirji in delavci strokovnjaki in nestrokovnjaki. Najboljši udarnik pri gradnji tega mosta je bil šofer, ki je vozil neprekrgano 56 ur. Na tej progi je bil zgrajen tudi most čez Muro v Kotoribi, ki je dolg 150 m.

200 mostov

V drugem mesecu gradbene obnove je bil glavni poudarek na izboljšanju provizorijev 6 mostov. Vsi so morali biti ojačeni, da se je povečala nosilnost na 18 ton. Začela se je gradnja stalnih mostov, sterklo je delo v kamnolomih, dovažanje in razdeljevanje različnega gradbenega materiala se je pospešilo, prav tako organizacija državnih gradbenih podjetij in prva njihova gradbena dela. V tej dobi je bilo zgrajenih 200 mostnih provizorijev z nosilnostjo po 18 ton, med katerimi so važnejši: V Poljanski dolini, v Soteski, v Celjskem okrožji, Dvoru, Žužemberku, na cesti Pesnica-Št. Lenart, na cesti Maribor-Čakovec, nadalje 12 polstalnih mostov, katerih razpetina meri od 20 do 200 metrov, med njimi mostovi v Ptuju, Zelimljah, na Slapah, Gornja Radgona itd. V delu so naslednji stalni motovi: železniški most v Črnučah, železobetonski Medvodah, betonski v Kranju, leseni v Rimskih Toplicah, betonski v Zidanem mostu, betonski na Lanti pri Ormožu, kameniti v Vrtovinu na Primorskem, v Loperšicah itd.

V programu obnove je nadomestitev vseh provizorijev s stalnimi objekti, pomnožitev serijske izdelave provizoričnih hiš, delavne sposobnosti ljudskih množic s postavitvijo tehničkih baz, od katerih je prva v Cerknici že na delu.

Angleški konzul v Ljubljani

Beograd, 15. Tanjug. Britanski konzul za Slovenijo, major Franklin Wadams, je pred kratkim prišel iz Trsta v Ljubljano. Major Wadams je živel v Jugoslaviji od leta 1943. kot zvezni oficir in je prisostvoval borbam jugoslovanske IV. armije za osvoboditev Reke, Sv. Petra in drugih slovenskih krajev.

POIZVEDBE

KUSČER FEDERICO, roj. 30. 8. 1921, zadnjič se je javil pod naslovom: Ausländerlager B. V. G. 1, Berlin-Friedrichsfeld, Presskomande 5. Tel. 195551. Ap. 389. — Kuščer Ana, Borjana, Kobarid.

LUKAR BRANKO, roj. 1924 iz Orehka, v internaciji v Nemčiji, SEGULIN FRANC, roj. 1910 iz Orehka, ujetnik v Sardiniji, nato partizan, STANIČ ANTON, roj. 1920 iz Podgrada, ujetnik v Algeriji. — Družina Lukač, Orehek, Materija - Reka ali Ada Marchioli, via Donizetti, Trst.

ROJC PETER, sin Ivana, roj. 1904, Kubed, Istra, deportiran v Mauthausen, zadnje dni marca premeščen v Gusen. — Družina Rojc, via dei Lanzi 7, Milje.

BRESSI FRANC, ujetnik 351395 Camp. Warcester, Union of South Africa. — Smerdelj Franc, via Commerciale 13, Trst.

SOŠIČ MIROSLAV, 7. Regg. Genio, 23 comp. Teleradio, Divisione Ferrara P. M. 52. — Družina Kodrič Opčine 423, Trst.

AMBROŽIČ ALOJZ, šel v partizane 3. 2. 1943. — Ambrožič Ana, Cerovo 30, Gorica.

TOV. ANO, partizanko (borko za aktivistko), ki je decembra 1943 ali jan. 1944 poslala poročilo o padlem tovarišu v Ravnah nad Črnicami (Vipava) Čuku Ivanu naprošamo, da se oglasi osebno ali pismeno družini Stoka, Kontovelj št. 111 pri Trstu.

VABILO

na izredni občni zbor Posojilnice za Ilirsko-bistriški okraj, registrirane zadruge z neomejeno zavezo v likvidaciji v Il. Bistrici,

se bo vršil v soboto, dne 28. julija 1945 ob 9. uri dopoldne v posojilničnih prostorih v Trnovem.

Dnevni red:

1. poročilo likvidatorja o stanju zadruge;
2. razpravljanje in sklepanje o tem, ali naj se posojilnica reaktivira ali ne, in v pozitivnem primeru;
3. sklepanje o nalogu likvidatorju, da opusti likvidacijo in doseže pri sodišču njen preklic;
4. volitev načelstva;
5. volitev nadzorstva;
6. slučajnosti.

Ako ta občini zbor ne bi bil sklepčen, bo v smislu čl. 36 zadružnih pravil pol ura kasneja drug občni zbor, ki sme sklepati brezpogojno.

V Il. Bistrici, dne 13. julija 1945.

Likvidator.

Delo dobjo

Izgubil sem 7. t. m. v mestu kgitimacijo na ime Mirc Anton, izdano dne 2. 6. 1945 št. 185. Najditelja vljudno prosim, naj jo vrne na upravo «Primorskega dnevnika». Anton Mirc.

Izgubljena izkaznica

Brezposelni mehaniki, šoferji, skladiščniki, uradniške moči itd. naj takoj javijo pismeno svoje ponudbe glede eventualne zaposlitve v Trstu, pod «Delo» na ogl. oddelek «Primorskega dnevnika» Piazza Goldoni 1. Navesti je vse osebne in druge podatke.

ŽVEPLO I. vrste, 100%

prodam za polovično seno radi konca sezone.

ŽERJAL, ulica Commerciale 10.

Javljamo vsem znancem in prijateljem, da so dali svoja mlada življenja za boljšo bodočnost naše domovine bratje

ALOJZIJ
terenec

MARIO
kurir Kosovelove brigade in

JOŽEF
komandant 3. bat. Kosovelove brigade

iz Dornberka.

Dornberk, 16. 7. 1945.

Žalujoča mati, brat, sestra, sinovi in ostalo sorodstvo.

Globoko potrti sporočamo vsem znancem in prijateljem žalostno vest, da je bil po krutih rokih propalih belogardistov dne 31. 7. 1944 v Labinjah pri Cerknem nasilno odveden in ustreljen naš nad vse ljubljeni mož, oče, sin

RAZPET JOŽEF

star 33 let. Njegovi zemeljski ostanki počivajo na domačem pokopališču v Novakih.

Pokojnemu blag spomin!

Labinje, 16. 7. 1945.

Žalujoča žena FRANCKA, hčerka LIDA, sin JOŽKO, mati KATARINA in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Vsem, ki so na kakršenkoli način sučustvovali z nami ob nenadomestljivi izgubi našega ljubljenega sina in edinca

Pirca Zorka

iz Krvavega potoka pri Bazovici, padlega za domovino pri Kočevju se toplo zahvaljujemo. Iskrena zahvala zlasti g. župniku iz Gročane z tolažbo ob priliki sv. maše zadušnice ter nasirskim in mihelskim dekletom za darovana cvetje.

Bazovica, 15. julija 1945.

Neutolažljivi starši.

MALI OGLASI

Gospodično, perfekton v stenografiji v slovenskem jeziku išče urad Fucich - Piccardi 57.

Odgovorni urednik
JOZE KOREN

Boris Gorbatov 5

Kulikov premaga smrt v svoji duši

Vsem novincem so razdelili nove, pozlačene puške, on pa je dobil staro, razbito.

«Ti prelepa blondinka», je navdušeno vzkliknil mlad fant in nežno pobožal svojo poslačeno puško. «Nataška».

Kulikov pa je jezno opazoval svojo: kopito je prekiano in vsa je zarjavela. «Kako je odrgnjena», je jezno pomislil. «Še kaznovan bom»! Komandir voda je opazil njegovo pobitost: «Kaj je z vami, tovariš Kulikov? Niste zadovoljni z orožjem?»

«Kako ne, puška je puška».

«Zakaj se pa tako jezite nanjo? Pokažite!» Vzel mu jo je in pogledal številko. Nenadno mu je osvetlila obraz tiha in lepa žalost. 33587, puška Maksima Spirina. Prijateljeva, Floresti... Dubosari. In še Prut... Reka...»

«Bil sem tam.»

Komandir je zamišljeno vrtel puško v rokah. «Da, da. Poglej, špranja na kopitu — Maksim je razbil Nemcu črepinjo. Čeprav je imel čelado. Vroč boj je bil.»

«Je umrl, Maksim.»

«Da, ni ga več».

Umolknila sta.

«No, dajte mi jo, vzel jo bom jaz», je končno iztisnil komandir. A Kulikov je tiho govoril: «Ne, tovariš komandir, sedaj je ne dam.»

In Kulikov se od svoje ranjene puške ni več ločil. Kadar je politkomisar pripovedal borcem o slavi ruskega orožja in se spominjal suvorovskih orlov, orožja oktobrskih barikad, lesenih topov sibirskih partizanov, Halhinovih tankov, je Kulikov vedno pogledoval svojo «ranjenko», kot da bi se v njej spojili slava in tradicija ruskega orožja. Osramotil bi puško, če bi se slabo boril; grešil bi, če bi jo odvrgel. Sedaj niti sam ni razumel, kako je mogel nekoč odvreči puško in zbežati s tovarišem v koruzo. «Lopov, izdajalec», se je zmerjal.

Nekoč je rekel komandirju: «Če me bodo ubili, dajte mojo «ranjeno puško, vrednemu borcu. «Resno je odgovoril komandir: «Vrednemu jo bom dal.»

V onem času se je Kulikov skoraj spri z Leonidom Vnukovim. Počivali so po hudih bojih, se umivali, brili in jedli. Kulikova je bolj kot vse druge razveselila mala reka. Tudi na Dnjestru, Dnjepru in Bugu je bil, a tale rečica mu je tako domača. Bog ž njimi, z velikimi in šumečimi rekami: v tej tihi, ozki in mili reki zaplavaš tako, kot da bi bil doma.

Skrušen je sedel Vnukov na bregu. Zehal je in mračno pogledoval na reko in na pluskajočega Kulikovega.

«Ti je dolgčas, tovariš? Nikar ne misli na žensko, naj one rape mislijo na nas.» se je Kulikov veselo obrnil k njemu, ko je prilezel na breg.

Vnukov se žali ni niti nasmehnil, da je vražje truden, je tarnal. Njegova nežna narava, da se ne more privaditi tako težkemu življenju. Tu pa ves čas le borba in marš. Težka vojna in marš. Težka vojna.

«Vojna je vedno huda,» je odgovoril